

Puheenvuoro

Tarinoita kehitysyhteistyöstä

Milla Mäkinen, Laura Lager & Kaisu Tuominen

Kehitysyhteistyön tulosten mittaaminen on nähty haasteena jo vuosien ajan. Kaikki kehitysyhteistyötoimijat lienevät yhtä mieltä siitä, että on tärkeää tietää onko työstämme hyötyä ja mitä muutosta saamme aikaan. Mutta kuka määrittää muutoksen ja mikä on luotettavaa tietoa sen todentamiseksi? Kehitysyhteistyön mittaamisen keskusteluissa työn hyödynsaaja jää usein kauas taustalle. Kehitysyhteistyöjärjestö Solidaarisuus lähti yhdessä kehityskysymyksistä kiinnostuneiden kansalaisjärjestöjen kattojärjestön Kepan kanssa selvittämään, miten ihmisten ääni saataisiin takaisin kuuluviin kehitysyhteistyökeskusteluihin.

MUUTOSTARINAT SOLIDAARISUUDEN KEHITYSYHTEISTYÖOHJELMAN SEURANNASSA

Solidaarisuus on vuonna 1970 perustettu kehitysyhteistyöjärjestö, jolla on tasa-arvoa ja työtä ja toimeentuloa edistäviä kehitysyhteistyöhankkeita Nicaraguassa, Somalimaassa ja Ugandassa. Solidaarisuus edistää sukupuolten välistä tasa-arvoa valtavirtaistamalla sen järjestön kaikkien toimintaan, seuraamalla kaikkien ohjelman alaisten hankkeiden sukupuolivaikutuksia sekä edistämällä tasa-arvoa edistäviä muutosprosesseja paikallisiin tasa-arvon epäkohtiin kohdennettujen hankkeiden avulla. Hankkeiden toteutuksesta vastaavat Solidaarisuuden paikalliset kumppanijärjestöt Nicaraguassa, Somalimaassa ja Ugandassa.

Solidaarisuuden kehitysyhteistyöohjelman sukupuolten välistä tasa-arvoa edistävä tavoite ja sitä tukevat tulokset mahdollistavat sukupuolten välisen tasa-arvon edistymisen seurannan ohjelman kaikilla eri tasoilla. Tasa-arvotavoitteen

pohjan muodostavat kaikki Solidaarisuuden hankkeet, joiden sukupuolivaikutuksia seurataan niiden kaikissa vaiheissa. Solidaarisuuden ja sen kumppanijärjestöjen käyttämät osallistavat menetelmät edesauttavat sitä, että myös ohjelmatoiminnan prosessit etenevät sukupuolivaikutukset huomioiden.

Solidaarisuuden tasa-arvotyön keskiössä ovat naisten itsemääräämisoikeus ja asenteiden muuttaminen. Naisten itsemääräytymisoikeuden toteutumiseen tähdätään vahvistamalla tyttöjen ja naisten ruumiillisen koskemattomuuden suojaa, parantamalla naisten taloudellista asemaa sekä kasvattamalla naisten mahdollisuuksia vaikuttaa paikallisiin kehitysprosesseihin. Naisten oikeus määrätä omasta elämästään on naisten ja miesten keskeisen oikeudenmukaisuuden toteutumisen välttämätön edellytys. Ilman naisten oikeutta määrätä omasta kehostaan ja rahoistaan ei voida puhua ihmisoikeuksien toteutumisesta, eikä myöskään edistää inhimillistä kehitystä. Naisten itsemääräämisoikeuden toteutumisen merkityksestä lienee siis turha keskustella. Kysymys kuuluu, miten sen etenemistä voidaan mitata. Tämän pohtiminen on Solidaarisuuden tasa-arvotyön kehittämisen keskiössä.

Miten mitata yhteiskunnallisesti sensitiivisiä asioita ja asenteiden muuttumista? Seuranta- ja arviointimenetelmien ja mittareiden käyttäminen ja kehittäminen on ollut Solidaarisuuden kokemuksen mukaan etenkin tasa-arvotyössä haastavaa. Kvantitatiiviset indikaattorit eivät kerro koko totuutta muutoksesta eivätkä aina ole luotettavia. Sensitiivisistä asioista kuten perheväkivallasta tai tyttöjen sukuelinten silpomisesta ei haluta kertoa ja täten myös tilastotiedot ovat epäluotettavia. Perheväkivaltatilastoja on

kritisoitu vuosikymmenien ajan siitä, että ne eivät välttämättä heijasta todellista perheväkivaltatapausten määrää. Koska väkivalta on erittäin herkkä aihe, siitä ei tehdä helposti rikosilmoitusta. Toisaalta myös kasvanut tietoisuus perheväkivallasta rikoksena saattaa johtaa paikoittain väkivaltatilastolukujen kasvuun vaikka väkivaltatapausten määrä ei olisikaan noussut.

Solidaarisuudessa havaittiin, että etelän kumppanijärjestöt tuottavat ja kuulevat paljon tarinoita Solidaarisuuden hankkeiden edistämistä muutoksesta. Erityisesti tasa-arvotyössä saavutettujen muutosten arvioimisessa tarinat voivat tuoda mittaamattoman arvokasta lisätietoa kehitysyhteistyöhankkeiden vaikutuksista. Solidaarisuuden pitkäaikaisen Nicaraguan maakoordinaattorin, Jukka Pakkalan, sanoin, ”olemme törmänneet muutostarinoissa todelliseen aarteeseen”. Muutostarinoissa on suuri potentiaali erityisesti yhteiskunnallisesti herkkien aiheiden seurantaan, joiden kohdalla tilastotiedon saaminen on erityisen hankalaa. Tarinoiden kertominen on myös voimauttava prosessina. Pakkalan mukaan, ”tarinoiden keruusta voi kehkeytyä kumppaneitamme voimaannuttava osallistava menetelmä, joka rikastaa eri tavoin kumppaneiden sisäisiäkin kehitysprosesseja”. Tarinoiden arvo kehitysyhteistyön seurantavälineenä on kiistämätön.

Seuratakseen etenkin asenteissa tapahtuvia muutoksia, Solidaarisuus päätti ottaa vuosien 2013–2015 kehitysyhteistyöohjelmassaan muutostarinat osaksi kehitysyhteistyöohjelmansa tasa-arvovaikutusten seurantaan. Kehitysyhteistyöohjelman seuranta perustuu yhdistelmälle kvantitatiivisia ja kvalitatiivisia indikaattoreita. Muutostarinoita käytetään seuraavien kohtien seurannassa:

- Muutokset naisten näkemyksissä koskien heidän yhteisöllistä päätöksentekoaasemaansa
- Naisten ja miesten (hyödynsaajat ja hanke-työntekijät) asenteissa tapahtuneet muutokset tyttöjen ja naisten ruumiillista koskemattomuutta kohtaan
- Naisten ja miesten raportoimat muutokset tuotannollistaloudellisissa sukupuolirooleissa
- Naisten ja miesten asenteissa tapahtuneet muutokset, jotka tukevat naisten taloudellista itsenäistymistä

- Naisten ja miesten (hyödynsaajat ja hanke-työntekijät) asenteissa tapahtuneet muutokset, jotka tukevat naisten tasavertaista osallistumista paikallisiin kehitysprosesseihin.

TARINAT KEHITYSYHTEISTYÖN SEURANNASSA JA ARVIOINNISSA

Tarinoiden käyttö kehitysyhteistyöohjelman seurannassa tuo esiin hyödynsaajien näkökulmia. Tarinat heijastavat sitä, miten tärkeä konteksti missä ohjelmaa toteutetaan on sekä sitä, miten konteksti vaikuttaa hankkeiden vaikutuksiin ja antaa tilaa tahattomille vaikutuksille. Tarinoiden kerääminen toimii myös itsessään hyödynsaajia osallistavana ja voimaannuttavana menetelmänä.

Tarinoiden merkitys ihmisten elämässä on tiedostettu jo vuosien ajan. Monessa maassa vallitsevat oraalikulttuurit, joissa historia ja elämänopit periytyvät vanhemmilta lapsille suullisen perimän kautta. Erityisesti kehitysmaissa, joissa koulutustaso ja lukutaitoaste ovat vielä alhaisia, viestit kulkeutuvat edelleen suurimmaksi osaksi suullisena perimänä. Kehitysyhteistyön parissa onkin tiedostettu jo vuosien ajan tarinoiden merkitys ihmisten elämää selittämässä. Tarinat ovat merkittäviä myös ihmisten voimaantumisen tunteen kehittämisessä ja oman elämän hallinnassa. Paulo Freiren mukaan ”ensimmäinen ihmisten voiman kokemus jonka he voivat ottaa hallitukseen omaa elämäänsä on ’maailman puhuminen’, omien kokemustensa nimeäminen omilla sanoillaan tilanteissa joissa heidän tarinoitaan kuunnellaan ja kunnioitetaan” (ks. Labonte ym. 1999, 40).

Solidaarisuus haluaa muutostarinoilla täydentää ohjelman seurantaan tuomalla esille ihmisten kokemuksia ja näkökulmia, jotka eivät välity muusta kerättävästä seurantatiedosta. Lisäksi Solidaarisuus haluaa osallistua laajempaan yhteiskunnalliseen keskusteluun tuloksellisuudesta ja siitä, miten kehitysyhteistyön tulokset määritetään.

Richard A. Kruegerin (ks. Eliot 2011) mukaan tarinoita voidaan käyttää ohjelmaseurannassa neljällä eri tavalla. Tarinat tuovat elävyyttä raportointiin ja evaluointeihin tilastojen rinnalle. Kvantitatiiviset menetelmät tuovat vastauksia kysymyksiin ”kuinka usein” ja ”kuinka monta”. Kvalitatiiviset menetelmät sen sijaan vastaavat

kysymyksiin ”miksi” ja ”miten”. Molemmat siis täydentävät toinen toisiaan. Useiden tarinoiden kokoelma voi tuoda myös esiin numeroilta piiloon jääviä tendenssejä. tarinat tuovat ohjelma-seurantaan myös tietoa harvinaisimmista kokemuksista tai tuloksista. Tarinoissa tulee usein esiin mieleenpainuvia erityisen merkityksellisiä kokemuksia.

Kun tarinoita kerrotaan ja jaetaan, niistä muodostuu ryhmäpohdiskelun, analyysin ja toiminnan suunnittelun välineitä. Monet tutkijat ovat myös sitä mieltä, että tarinat ovat arvokkaita tutkimuslähteitä. Heidän mukaan ”vain analysoimalla ihmisten kanssa se, miten he ’puhuvat maailmansa’ he ja ihmiset joiden kanssa tutkimesta tai evaluaatiota tehdään, ymmärtävät heidän kokemustensa käytännön merkityksen” (ks. Labonte ym. 1999.). Ihmisillä on ollut maailman laajuisesti kautta aikojen tarve kertoa tarinoitaan ja kirjoittaa elämäkertojaan. Niiden jakaminen on myös keskeisessä osassa tarinoiden keruussa. Tarinoiden jakaminen on tärkeä ja arvokas tekniikka ongelmien ratkaisuun, kriittiseen pohdiskeluun ja ammattitaitojen kehittämiseen (Field 2008). Yhteisymmärrystä löytyy myös siitä, että tarinat yksin eivät kuitenkaan riitä, mutta ne ovat tärkeitä täydentämään kvalitatiivista dataa. Kruegerin (ks. Eliot 2011) mukaan yksi yksittäinen tarina on osa dataa. ”Tarinat näyttävät vilauksen jostain tietyllä hetkellä yhdestä näkökulmasta – kuin elokuvan yksi otos. Evaluaattorit haluavat yleensä esittää suuremman kuvan ja useampia eri näkökulmia”.

MITEN KERÄTÄ MUUTOSTARINOITA?

Muutostarinoiden käytöstä kehitys yhteistyön seurannassa ja arvioinnista on käyty Suomessa vähän keskustelua. Näin ollen Solidaarisuus päätti kääntyä Kepan puoleen tarinoihin liittyvän seurantajärjestelmänsä kehittämissä vuoden 2012 lopussa. Kepan ja Solidaarisuuden oppimiskysymykseksi muodostui: ”Miten Solidaarisuus voi tukea kumppanijärjestöjään tarinoiden keruussa kumppanijärjestöjen olemassa olevaa tarinoiden keruuseen liittyvää tietotaitoa ja osaamista mahdollisimman hyvin hyödyntäen ja siten, että tarinoiden keruuseen liittyvät pelot hälvenevät?”

Solidaarisuudella on tällä hetkellä 10 kumppanijärjestöä. Heistä osa on omasta aloitteestaan

kerännyt muutostarinoita jo muutaman vuoden, joskaan ei systemaattisesti. Osallistavista koulutuksista, seurantamatkoilta ja lehtileikkeistä kertyy merkittävää tietoa, mutta Solidaarisuudella ei ole ollut jäseneltyä tapaa tarinoiden hyödyntämiseen. Tarinoiden keräämistä ja merkitystä on puitu kaikissa Solidaarisuuden kohdemaissa. Muun muassa Ugandassa Solidaarisuus on tehnyt perheväkivallan vastaista työtä paikallisen naisten mediajärjestön, Uganda Media Women’s Association, kanssa vuodesta 2009 lähtien. Hankeyhteistyön ensimmäisen vaiheen tuloksia arvioitiin heinäkuussa 2012. Evaluaatiossa nousi esiin se, että tasa-arvoon liittyviä muutoksia ei pitäisi seurata yksinomaan kvantitatiivisten menetelmien avulla.

Nicaraguan hankkeiden osuuskuntakumppanit ovat pitäneet muutostarinoiden keräämistä yhtenä hyvänä mahdollisuutena avata hankkeisiin osallistuvien ihmisten käsityksiä köyhyydestä, sen syistä ja ilmenemismuodoista. Jatkuvan seurannan eli muutostarinoiden pitkäjänteisemmän keräämisen kautta voidaan myös seurata ihmisten asenteissa, mielipiteissä ja toiminnassa mahdollisesti esiintyviä muutoksia. Tarinoita on pidetty hyvänä työkaluna, jota käytettäessä saadaan tietoa joistakin sellaisista kysymyksistä, joihin ei välttämättä saada vastauksia perinteisten kyselyjen avulla. Solidaarisuuden Nicaraguan maakoordinaattorin, Jukka Pakkalan mukaan:

”Nicaraguan osuuskuntakumppanien kanssa käydyissä keskusteluissa kumppanit ovat painottaneet, että heidän mielestään tarinoiden tulee olla riittävän avoimia, siis sellaisia, että ne kumpuavat haastateltavien ihmisten omista tunnoista, asenteista ja käsityksistä. Siksi niitä ei ole haluttu liikaa ohjata monilla yksityiskohtaisilla kysymyksillä. Yksityiskohtaisten kysymysten sijasta on ajateltu käyttää avainsanoja, jotka avaavat sanatulvan tietystä keskeiseksi katsotusta teemasta. Lisäksi kysytään, millaiset asiat ihminen itse kokee elämänsä kipupisteiksi, mitä asioita ihminen elämässään haluaisi muuttaa ja mitä hän on tehnyt tärkeinä pitämiensä muutosten hyväksi – näin saadaan tietoa hiukan eri kulmista, myös ihmisen asenteista sen suhteen, katsooko hän itse voivansa teoillaan vaikuttaa muutosten hyväksi vai ei”.

Kumppanit ovat kiinnittäneet huomiota siihen, että jokaisella ihmisellä on oma käsitemaailmansa, mikä tarkoittaa sitä että jokin sana (vaikkapa ”köyhyys”, ”muutos” tai ”säällinen työ”) merkitsee eri ihmisille eri asioita.

Etelän kumppanijärjestöjen ihmiset ovat olleet iloisia ja otettuja siitä, että tarinat on huomioitu tiedonlähteenä työn tuloksista ja niitä pidetään tärkeinä. Kumppaneilla on nyt odottava tunnelma ja Solidaarisuudelta odotetaan ohjeistusta. Solidaarisuus onkin työstänyt yhteistyössä Kepan kanssa ohjekirjaseen tukemaan tarinoiden keruuta. Tarkoituksena on kannustaa kumppaneita hyödyntämään sitä, mitä hankkeissa on tehtävää. Tarinoita voi kirjata muistiin esimerkiksi koulutusten yhteydessä.

Tarinoita käytetään usean kehitysyhteistyön suunnitteluun, seurantaan ja arviointiin kehitetyn tai sovelletun menetelmän pohjalla. Arvostava haastattelu (Appreciative Inquiry), Most Significant Change, Success Case Method, Structured Storytelling, case studies, results mapping ja oral histories pohjautuvat kaikki tarinoiden käyttöön keskeisenä osana aineistoa. Monista menetelmistä huolimatta tarinoiden keruu ei ole helppoa. Menetelmät eivät sellaisenaan ole suoraan sovellettavissa kehitysyhteistyöhankkeiden erilaisissa konteksteissa. Kehitysyhteistyöjargonia sisältävät mittavat ohjeistukset ja kaavakkeet nostavat helposti etelän kumppanijärjestöissä riman liian korkealle. Tiettyä menetelmää korostettaessa voi käydä niin, että huomio kohdistuu itse tarinoiden sijasta menetelmän noudattamiseen ”oikealla” tavalla. Kumppanit ovat nostaneet huolenaiheiksi myös tarinoiden nimettömyyden. Joissakin maissa ihmisten arvellaan olevan haluttomia siihen, että heistä otetaan kuvia ja toisaalla huolehditaan siitä, ettei tarinoita nauhoiteta.

Solidaarisuuden ohjekirjanen ja etelän yhteistyötahoille välitettävä ajattelu pohjautuvatkin esille nostettujen huolien hälventämiseen ja riman alentamiseen, jotta muutostarinoiden keruu lähtee käyntiin. Ohjekirjasessa kannustetaan etelän kumppanijärjestöjen työntekijöitä keräämään tarinoita hankkeen tavoittelemasta muutoksesta. Tarinankertoja säilyy nimettömänä, hänestä merkataan muistiin ainoastaan sukupuoli ja asuinpaikka.

HAASTEITA MATKAN VARRELLA

Muutostarinoissa vaikuttaa olevan paljon potentiaalia muutosten ja vaikutusten osoittamiseen hyödynsaajia osallistuvalla ja voimaannuttavalla tavalla. Tätäkään seurantamenetelmää ei kuitenkaan voi käyttää haasteita. Tarinoiden ympärillä leijailee sitkeästi kysymys niiden uskottavuudesta: ovatko tarinat totta vai tarua? Solidaarisuuden nicaragualaiset kumppanit ovat kiinnittäneet huomiota siihen, että kun tarinat eivät ole luonteeltaan objektiivisia – ne hän heijastavat kunkin kertojan omia käsityksiä ja ”omaa totuutta” – niin niitä ei myöskään välttämättä voida pitää täysin todenmukaisena tulkintana tapahtumista, missä kertoja on ollut mukana. Kaikilla kehitysyhteistyötoimijoilla on kokemuksia siitä, miten ihmiset välillä värittävät, painottavat ja tulkitsevat kokemuksiaan omalla henkilökohtaisella tavallaan. Tarinoissa nämä ”omat tulkinnat” ja painotukset tulevat selvemmin esiin kuin esimerkiksi kyselytutkimuksissa (joissa tosin myös esiintyy välillä se ilmiö, että ihmiset yrittävät antaa vastauksia, jotka he kuvittelevat kysyjän mielestä ”oikeiksi”). Tapahtuupa sellaistaikin, että ihmiset antavat esimerkiksi taloudellisista ja tuotannollisista kysymyksistä vääriä tietoja joko siksi, että heillä ei ole oikeaa tietoa tai siksi, että he arvelevat antamiensa tietojen tuottavan heille jotakin etua – esimerkiksi edesauttavan pääsyä hankkeen hyödynsaajaksi.

Intiaaniensa suullista perimää tutkinut N. Scott Momaday muistuttaa (ks. Scott & Proescholdbell 2005) kuitenkin tarinoiden käyttäjiä siitä, että tarinat ovat aina jonkun todellisuuksia, ne ovat aina kertojalleen uskottavia. Näin ollen hänen mukaansa ne ovat aina todellisia. Myös Tobias Hülswitt (2012) kumoo väitteen tarinoiden kyseenalaistamisesta. Hänen mukaansa jokainen kertomus sisältää lausuntoja siitä, mitä me yksilöinä olemme ja mitä maailma meille merkitsee. Lisäksi tarinat heijastavat aina jotain omasta aikakaudestaan. Tarinoiden uskottavuuden ei pitäisi näin ollen olla heikompaa kuin kvantitatiivisten aineistonkeruumenetelmien. Esimerkiksi kyselyt ihmisten tulotasoista kärsivät samasta uskottavuusongelmasta, sillä ihmiset haluavat usein lähtökohtaisesti kertoa ulkopuoliselle ansaitsevansa todellisuutta enemmän. Seurantamenetelmien uskottavuusongelmaan

Taulukko 1. Tiivistelmä vanhempien tarinoista Gomben ja Busukuman kunnista, Solidaarisuuden seksuaaliterveyskoulutushankkeesta vuodelta 2009

Teema	Naiset	Miehet	Yhteensä	Mistä tarinat kertovat?
Lisääntymis-terveys	64	21	85	Vanhempien tarinat siitä, että he huolehtivat henkilökohtaisesta hygieniastaan ja antavat terveysiteitä tyttäriilleen.
Sukupuolitaudit/HIV/AIDS	53	43	96	Vanhempien tarinat siitä, että he suojautuvat sukupuolitaudeilta ja käyvät sukupuolitauti- ja AIDS-testeissä.
Sukupuoli	37	29	76	Vanhempien tarinat siitä, että tyttöjä ja poikia tulisi kohdella samalla tavalla
Perhesuunnittelu	34	26	60	Vanhempien tarinat lapsimäärän suunnittelusta.
Omistajuus ja hallinta	17	16	33	Vanhempien tarinat avoimuudesta raha-asioissa.
Valtasuhteet	45	39	84	Vanhempien tarinat osallistavasta päätöksenteosta kotona.
Perheväkivalta	27	22	49	Vanhempien tarinat vähentyneestä perheväkivallasta yhteisössään.
Lasten oikeudet	39	37	76	Vanhempien tarinat lasten oikeuksien kunnioittamisesta
Mahdollisesti haitalliset kulttuuriset käytännöt	4	1	5	Vanhempien tarinat siitä haitallisten kulttuuristen tapojen vähentämisestä.
Päihteiden väärinkäyttö	9	8	17	Vanhempien tarinat vähentyneestä päihteiden väärinkäytöstä
Vanhempien kasvatusta	38	27	65	Vanhempien tarinat lisääntyneestä lasten huolenpidosta
Total	367	269	638	

voidaan puuttua siten, että niitä kvalitatiivisia ja kvantitatiivisia menetelmiä käytetään rinta rinnan, toinen toisiaan täydentämään.

Yksi merkittävä haaste muutostarinoiden käytössä ohjelman seurannassa liittyy niiden analysointiin. Vaikka sitä varten on kehitetty useampia menetelmiä, niistä monet ovat työläitä ja raskaita eivätkä vastaa kehitys yhteistyöhankkeiden tarpeisiin tuottaa jatkuvaa seurantatietoa hankkeiden toimintoja liiaksi rasittamatta. Yksittäiset tarinat voivat kertoa yksittäisistä tilanteista ja elävöittää muuta seurantatietoa.

Useamman tarinan tarkastelun kautta voidaan hahmottaa trendejä ja tendenssejä. Yksi esimerkki tarinoiden analyysiin tuli Solidaarisuuden ugandalaiselta kumppanilta COFCAWE-järjestöltä, joka taulukoi muutostarinoita seuraavalla tavalla vuoden 2009 vuosiraportissaan:

COFCAWE päätyi kuitenkin luopumaan tarinoiden analysoinnista, koska se tuntui liian monimutkaiselta ja vaikeatekoiselta. Kehitys yhteistyöhankkeita toteuttavat tahot eivät yleensä ole tutkimuslaitoksia, jolloin heidän seuranta kapasiteettinsa voi olla hyvinkin heikkoa.

Seurantamenetelmien tulee olla sellaisia, että ne eivät rasita hankehenkilöstöä vaan sujuvat muun työn ohessa – toimiva seurantamenetelmä perustuu aineistoon, jota kehityksensä kumppanijärjestö jo tuottaa luonnostaan, ilman ulkopuolisen hankkeen tuomaa painetta.

Ohjekirjasi lisäksi Solidaarisuus tuottaa eri menetelmistä sovelletun mahdollisimman yksinkertaisen analysointikehikon ohjelmaston muutosten hahmottamista varten. Analyysissa tarkastellaan muutoksia asenteissa, sukupuolirooleissa ja elämäntaidoissa ja niiden esiintymiskertoja sukupuolittain eroteltuna.

KATTOJÄRJESTÖN ROOLI KANSALAIJÄRJESTÖN TUKIJANA SEURANTAVÄLINEIDEN KEHITTÄMISESSÄ

Yhteistyö Solidaarisuuden kanssa tarinoiden käytön kehittämiseksi on ensimmäinen Kepan toteuttama oppimispilotti. Oppimispilottien avulla kokeillaan ja kehitetään uusia toimintamuotoja ja -välineitä järjestöjen kansalaisyhteiskuntaa vahvistavaan toimintaan etelässä ja Suomessa. Oppimispilotissa jäsenjärjestö voi kokeilla uudenlaisia toimintatapoja työn suunnittelussa, toteutuksessa, raportoinnissa ja arvioinnissa sekä toteuttaa rohkeita oppimista ja vastavuoroisuutta edistäviä ideoita, joihin olisi ilman tukea uskaliaasta tai hankalaa ryhtyä. Pilotit tuottavat tietoa ja kokemusta, jota järjestökenttä voi hyödyntää laajasti ja joka mahdollistaa yhteisen oppimisen. Suunnittelu perustuu jäsenjärjestöjen ideoille.

Yli kolmensadan kehityksymyksistä kiinnostuneen kansalaisjärjestöjen kattojärjestönä Kepan roolina on vahvistaa jäsentensä toimintakykyä. Kepa ymmärtää kapasiteetin laajasti kykynä ja mahdollisuutena olla olemassa ja toimia organisaation oman vision, toiminta-ajatuksen ja arvojen mukaisesti. Siksi Kepa edistää ja tukee sekä järjestöjen oppimista että niiden taloudellisia ja poliittisia toimintaedellytyksiä.

Kehitysyhteistyön arviointi on herättänyt viime vuosina kovasti keskustelua myös järjestöjen keskuudessa. Seuranta ja arviointi koetaan usein hankalaksi ja ulkopuolelta tulevaksi pakopullaksi. Arviointi nähdään erityisosaamista ja mittavia resursseja vaativaksi. Kansainvälisesti kehitysyhteistyön seurannassa ja arvioinnissa korostetaan yhä enemmän tulosperustaista ja

evidenssiin perustuvaa päätöksentekoa. Samalla kehitysjärjestöt ovat kehittäneet oppimista tukevia lähestymistapoja. Monet innovatiiviset lähestymistavat koetaan suomalaisjärjestöjen keskuudessa sinänsä kiinnostaviksi, mutta ne eivät ole sellaisenaan suoraan sovellettavissa suomalaisessa kontekstissa. Suomessa kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyö kytkeytyy yhä vahvasti vapaaehtoistyöhön ja suomalaisittain keskeiset toimijat ovat kansainvälisestä näkökulmasta katsottuna hyvin pieniä toimijoita. Kepan roolina on kehittää yhdessä järjestöjen kanssa käyttökelpoisia arviointimenetelmiä kehitysyhteistyötä, globaalikasvatusta ja vaikuttamistyötä tekevien järjestöjen käyttöön, vahvistaa järjestöjen arviointiosaamista, ja tukea arvioinnin hyödyntämistä järjestöjen oppimisessa ja toiminnan kehittämisessä.

LOPUKSI

Tarinoiden käyttö tuo hyödynsääjää lähemmäs kehitysohjelmien seurantaan ja lyhentää silttaa hyödynsääjien ja kehitysyhteistyökoneiston välillä. Jane Field (2008) tuo esiin sen, että tarinat tuovat mukaan seurantaan inhimillisen näkökulman, rohkaisevat analyysiin, kertovat ihmisistä ja siitä mitä he tekevät, koskettavat meitä tavalla johon tilastot eivät pysty, ovat kulttuurillisesti hyväksyttävämpiä kuin muut menetelmät (kaikissa kulttuureissa on perinteitä jotka liittyvät tarinankerrontaan), antavat kvalitatiivista tietoa ja auttavat muodostamaan syvemmän ymmärryksen maailmasta joka meitä ympäröi. tarinat ovat luonteva tapa kerätä tietoa varsinkin yhteiskunnissa, joissa luku- ja kirjoitustaito on heikkoa ja näin ollen kehitysyhteistyöhankkeiden seuranta vaikeutuu usein kirjallisen tekstin tuottamisessa. Helpotusta tähän tuovat nykyaikainen teknologia, jolloin muutostarinoiden keruussa voi hyödyntää mm. digitarinankerronnan menetelmiä. Kirjoittamista ei siis välttämättä kohdeyhteisöissä tarvita.

Tarinat heijastavat aina todellisuutta sellaisena kuin niiden kertoja sen kullakin hetkellä näkee. Ihmisillä on luontainen, todellinen tarve tulla kuulluksi ja nähdyksi sellaisina kuin he ovat, ilman teeskentelyä. Tessa Lewinin (2011) mukaan ihmiset ovat luonnostaan tarinavetoisia sillä ymmärrämme maailmaa kertomusten kautta. Näin ollen tarinat voivat olla todella voimaannuttava

menetelmä, erityisesti haavoittuvien ryhmien kuten naisten kohdalla. Solidaarisuuden kokemuksen mukaan muutostarinat ovat olleet merkittäviä motivaation lähteitä myös etelän kumppanijärjestöjen ja Suomen toimiston työntekijöille. Muutostarinoilla on siis paljon merkitystä: niiden keräämiseen liittyvä prosessi voi olla voimauttava kaikille osapuolille – niin tarinoiden kerääjille kun niiden kertojillekin. Muutostarinat eivät ole ”vain” hankkeen seurantaväline. Ne ovat väline muutokselle itselleen.

Toisaalta tarinat tuovat esiin myös hankkeiden vaikutuksia. Eräs silpomishankkeen hyödynsaajista kertoo:

”Olen neljän pojan ja kahden tytön äiti. Kaikki lapseni ovat alle 15-vuotiaita. Asun

Jidhangobin kylässä ja synnyin Jidhangobissa. Kun nuoret tyttäreni tulivat ympärileikkausikään, suunnittelin heidän ympärileikkaustaan seuraavalle kesälle. Ennen kuin toteutin suunnitelmani sain kutsun Candlelightilta (Solidaarisuuden kumppanijärjestö) ja osallistuin Buraossa viiden päivän koulutukseen silpomisesta. Fasilitaattorit saivat meidät vakuuttuneiksi totuuksista ja lukemattomista sairauksista joita silpominen aiheuttaa. Olin shokissa; ymmärsin mitä en tiennyt tai en ollut edes ajatellut kuulevani silpomisesta haittavaikutuksista. Tärkein kuulemani asia oli että islaminusko on kieltänyt viattomien nuorten ihmisten kehon leikkaamisen. Tämä johti siihen etten toteuttanut suunnitelmaani tyttäreni silpomisesta.”

LÄHTEET

- Eliot, Susan (2011). Stories as an evaluation tool. Haettu sivulta: <http://www.qualitative-researcher.com/stories/stories-as-an-evaluation-method-2/>, 8.10.2013
- Field, Jane (2008). Evaluation through storytelling. Haettu sivulta http://www.heacademy.ac.uk/assets/documents/resources/database/id473_valuation_through_storytelling.pdf, 8.10.2013.
- Hülswitt, Tobias (2012). Statement of purpose. Haettu sivulta http://www.google.fi/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CC4QFjAA&url=http%3A%2F%2Fmarcfragstein.com%2Fkunden%2Ftobiashuelswitt%2Findex.php%2Fpdfs.html%3Ffile%3Dfiles%2Fpdf%2FStorytelling%2520and%2520structure.pdf&ei=aftTUH_FcLn4QT4ooHoCQ&usg=AFQjCNG5Wx_DROCY6g-hef66IZRVhO6JRQ&bv=bv.53537100,d.bGE, 8.10.2013
- Labonte Ronald, Feather Joan & Hills, Marcia (1999). A story/dialogue method for health promotion knowledge development and evaluation. *Health Education Research, Theory & Practice*, 14(1), 39–50.
- Lewin, Tessa (2011). Digital Storytelling. *Participatory Learning and Action*, 63, 54–63
- Scott, Sheryl & Scott Proescholdbell (2005). Structured Storytelling Method. Haettu sivulta http://communityresearchworks.com/Toolbox/ParticipatoryEvaluation/NC_Storytelling_Method.pdf, 8.10.2013